

2. Гнатовський М. Україна та міжнародний кримінальний суд: конституційний аспект. voxukraine.org/ukraine-and-the-international-criminal-court-a-constitutional-matter-ua.

3. Киричко В. М. Імплементация положень римського статуту міжнародного кримінального суду до Кримінального кодексу України: результати і перспективи. Вісник Асоціації кримінального права України, 2024, № 2(22).

Сабалдир Ольга Олексіївна,
здобувач вищої освіти інституту заочного
та дистанційного навчання НАВС
Науковий керівник:
Степанова Ганна Миколаївна,
професор кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового інституту права та
психології НАВС, кандидат юридичних
наук, доцент

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ГЕНОЦИДУ, ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ

«Зло перемагає тоді, коли добрі люди нічого не роблять» – Едмунд Берк. У ХХІ ст. Україна стала доказом того, що міжнародне право не є абстракцією – воно або працює, або руйнується разом із людськими життями. Сьогодні перед правовою спільнотою стоїть не просто завдання кваліфікувати злочини, а дати відповідь: чи здатне право зупинити системне знищення нації. Міжнародні злочини – є найтяжчими формами посягання на людство. Їх кваліфікація вимагає встановлення не лише фактичних обставин, а й наміру, політики та системності дій.

Події у Бучі, Ірпені та Маріуполі продемонстрували ознаки саме системних злочинів проти людяності: масові вбивства цивільного населення, катування, сексуальне насильство та свідоме знищення інфраструктури. Це не є «побічними наслідками війни» - це цілеспрямована політика терору. За офіційними даними, лише станом на кінець 2024 року внаслідок війни загинули 596 дітей, понад 1740 отримали поранення, а тисячі залишаються зниклими безвісти. Ці цифри свідчать про масштабність насильства, спрямованого проти найбільш вразливої частини населення. Однак найбільш резонансним і юридично значущим, на мою думку, є факт депортації українських дітей. Станом на 2026 рік офіційно підтверджено 19 915 випадків примусового переміщення або депортації дітей. При цьому реальні масштаби можуть бути значно більшими через обмежений доступ до тимчасово окупованих територій.

Ці дії мають ключове значення для кваліфікації геноциду, оскільки відповідно до міжнародного права насильницька передача дітей з однієї національної групи до іншої прямо визначена як форма геноцидних дій. Вони

супроводжуються зміною ідентичності, громадянства, мовного середовища та культурного контексту дітей, що фактично означає знищення майбутнього нації.

Саме тому рішення Міжнародного кримінального суду щодо видачі ордерів на арешт у зв'язку з депортацією українських дітей стало історичним прецедентом міжнародної відповідальності.

Як підкреслював Рафаель Лемкін, геноцид – це не лише фізичне винищення, а «координований план дій, спрямований на руйнування основ життя національних груп». У випадку України цей план проявляється у сукупності дій: масові вбивства цивільного населення; знищення міст і критичної інфраструктури; депортація дітей та їх асиміляція; заперечення існування української нації на ідеологічному рівні.

Цей комплекс свідчить про наявність *dolus specialis* – спеціального наміру знищення українського народу як національної групи. Риторика держави-агресора, що заперечує саме існування українців як окремої нації, підсилює доказову базу щодо геноцидного характеру злочинів. Йдеться вже не лише про контроль над територією, а про спробу стерти ідентичність, культуру та історичну пам'ять.

Воєнні злочини, зафіксовані в Україні, включають системні обстріли житлових кварталів, лікарень, енергетичної інфраструктури. Вони не мають військової необхідності та спрямовані на деморалізацію населення. Злочини проти людяності проявляються у їх масовості, повторюваності та організованості.

Принцип комплементарності, який реалізує МКС, дозволяє поєднати національні розслідування з міжнародним переслідуванням. Україна формує унікальний прецедент, коли держава одночасно веде війну і документує злочини за найвищими міжнародними стандартами. «Правосуддя має не лише відбутися, а й бути видимим» (Лорд Г'юарт). У випадку України це означає не просто покарання винних, а фіксацію історичної правди.

Сучасна війна проти України демонструє, що міжнародні злочини можуть набувати комплексного характеру, де воєнні злочини, злочини проти людяності та ознаки геноциду існують одночасно та взаємопідсилюють один одного.

Депортація тисяч дітей, масові вбивства цивільного населення та системне знищення ідентичності українського народу формують сукупність дій, які виходять за межі класичного розуміння воєнних злочинів і вимагають кваліфікації крізь призму геноциду.

Ключовим викликом сучасного міжнародного права є не лише встановлення фактів, а доведення наміру – і саме в цьому контексті український кейс стає визначальним для майбутнього всієї системи міжнародного правосуддя.

Якщо ці злочини не отримають належної кваліфікації та покарання, це створить небезпечний прецедент допустимості знищення націй у ХХІ столітті. Отже, питання України – це не лише національна трагедія, а тест на спроможність міжнародного права захищати людство. І результат цього тесту визначить майбутнє глобального правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Щорічна доповідь Уповноваженого ВРУ з прав людини за 2024 рік. URL: <https://ombudsman.gov.ua>
3. Міністерство юстиції України. Дані щодо депортації дітей (2026). URL: <https://minjust.gov.ua>
4. Офіс Генерального прокурора України. Дані щодо воєнних злочинів. URL: <https://gp.gov.ua>
5. Постанова КМУ № 551 від 14.05.2024 щодо депортованих дітей. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Міжнародний кримінальний суд. Офіційні матеріали щодо ситуації в Україні. URL: <https://www.icc-cpi.int>

Сорока Карина Романівна

здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту права та психології НАВС

Науковий керівник:

Кубарєва Ольга Володимирівна, професор кафедри кримінальної юстиції Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Еволюція міжнародного кримінального права після другої світової війни стала одним із ключових етапів формування сучасної системи міжнародного правосуддя. Жахливі злочини, вчинені під час війни продемонстрували неспроможність виключно національних механізмів забезпечити належне притягнення винних до відповідальності. Це зумовило необхідність створення міжнародних інституцій та розробки універсальних правових норм, які б діяли незалежно від державних кордонів.

Нюрнберзький процес став відправною точкою формування сучасного міжнародного кримінального права, фактично виконуючи роль його «нульового кілометра». Саме він започаткував нову еру у сфері міжнародного правосуддя, вперше продемонструвавши можливість притягнення до відповідальності за найтяжчі злочини на глобальному рівні. Правовою основою цього процесу став Лондонський статут від 08.08.1945 р., який визначив порядок судочинства, юрисдикцію трибуналу та ключові категорії міжнародних злочинів. У межах Нюрнберзького процесу було закріплено принцип індивідуальної кримінальної відповідальності, відповідно до якого навіть найвищі посадові особи держави, зокрема Герман Герінг, можуть бути притягнуті до суду за вчинення міжнародних злочинів. Крім того, саме під час цього процесу було